

цію і структурно складається із багатьох суб'єктів, що взаємодіють між собою з метою створення якісної комплексної реабілітації осіб з особливими потребами. Основна мета діяльності цих державних інституцій полягає у виробленні політики стосовно інвалідів та забезпечення на всіх рівнях управління заходів з її реалізації у медичній, правовій, соціальній та виробничій сфері. Разом з тим, ми показали, що всі ці суб'єкти взаємодіють між собою дещо відокремлено через відсутність інтеграційного суб'єкта, а відтак знижується ефективність державного управління працездатністю інвалідів. На наш погляд, керівним органом з питань професійної реабілітації інвалідів повинні стати Ради у справах інвалідів при облдержадміністраціях.

Усе вищезазначене суттєво актуалізує питання концептуалізації проблем формування ефективної моделі державного управління профреабілітацією інвалідів в Україні на нових теоретико-методологічних засадах, адже розробка та практичне застосування нової вітчизняної моделі державного управління профреабілітацією інвалідів забезпечить практичне та ефективне впровадження наукового супроводу процесу прийняття та реалізації управлінських рішень як обов'язкового елементу системи соціального захисту інвалідів на регіональному рівні.

Література.

1. Атаманчук Г. В. Государственное управление (организационно-функциональные вопросы) : учеб. пособие. – М. : ОАО «НПО «Экономика», 2000. – 303 с.
2. Іпатов А. В. Модель державної системи професійної реабілітації інвалідів в Україні : метод. рекомендації / А. В. Іпатов, О. В. Сергієні, В. П. Топка та ін.. – Д.: Пороги, 2002. – 32 с.
3. Конституція України. – К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2006. – 120 с.
4. Основи законодавства України про охорону здоров'я: закон України від 19 листопада 1992 р. № 2801-ХІІ // ВВР України. – 1993. – № 4. – ст. 19.
5. Програма економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава». – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua>.
6. Про місцеві державні адміністрації: закон України. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uazakon.com>.
7. Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні : закон України від 21.03.1991 р. № 875. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
8. Про становище інвалідів в Україні: національна доповідь. – К.: Міністерство праці та соціальної політики, 2008. – 200 с.

УДК 002,8

Олександр Карпенко

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ АНАЛІТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ДЕРЖАВНИМИ НАУКОВИМИ УСТАНОВАМИ (НА ПРИКЛАДІ ОСВІТЯНСЬКИХ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ)

Проаналізовано наукове значення інформаційно-аналітичної діяльності Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухомлинського в процесі удосконалення сучасної педагогічної науки та практики.

© Карпенко О.В., 2010.

Розглянуто практичну діяльність відділу науково-аналітичної обробки і поширення інформації у сфері освіти та надано рекомендації провідним освітянським бібліотекам щодо удосконалення їх інформаційно-аналітичної роботи.

Ключові слова: інформаційно-аналітичне забезпечення, інформаційні ресурси, інформаційно-комунікаційні технології, інформаційні системи, аналітичні документи, освітянські бібліотеки.

Сучасне інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності державних установ потребує ґрунтовних науково-прикладних досліджень. Серед освітянських бібліотек піонером вивчення цієї предметної сфери у галузі педагогіки, психології та соціальних комунікацій є Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського (далі – ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського).

У наукових дослідженнях вітчизняних та зарубіжних авторів, зокрема В. Авер'янова, Г. Атаманчука, В. Бакуменка, Т. Барташук, А. Блюменау, М. Бутка, Т. Гаман, А. Дегтяра, М. Дітковської, М. Калюжного, Р. Ковалюка, О. Литвиненка, С. Лук'янчикова, О. Нестеренка, Г. Почепцова, В. Троня, Я. Чепуренко, Г. Швецової-Водки та М. Швеця висвітлювались питання інформаційного забезпечення державно-управлінської, психологічної, педагогічної та соціально-комунікаційної наук. Невирішеною частиною загальної проблеми є обґрунтування практичного значення здійснення аналітичних досліджень освітянськими бібліотеками України.

Аналіз науково-прикладного значення інформаційно-аналітичної діяльності ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського в процесі удосконалення сучасної педагогічної науки та практики.

Сучасні процеси у сфері освіти обумовлюють постійну модифікацію потоків та обсягів інформації, яка в процесі інформаційної діяльності надходить та узгоджується завдяки інформаційному забезпеченню. Інформаційні ресурси, інформаційні системи та інформаційні технології є необхідними засобами для створення функціональної інфраструктури, що уможливує всі операції з інформацією (будь-які види інформаційної взаємодії). Відповідно до законодавства України ці поняття трактуються так:

- інформаційний ресурс – сукупність документів в інформаційних системах (бібліотеках, архівах, банках даних тощо) [1];
- інформаційна технологія – цілеспрямована організована сукупність інформаційних процесів з використанням засобів обчислювальної техніки, що забезпечують високу швидкість обробки даних, швидкий пошук інформації, розосередження даних, доступ до джерел інформації незалежно від місця їх розташування [2];
- інформаційна система – організаційно-технічна система, в якій реалізується технологія обробки інформації з використанням технічних і програмних засобів [3].

Основні принципи організації інформаційного процесу вперше у 1957 р. сформульовано фахівцем зі стратегічної розвідки американським генералом В. Плетом: «...повідомляти достовірно, своєчасно та ясно» [4].

Сукупність повідомлень з тотожними властивостями, що утворюють інформаційний потік, слід розглядати як організований рух структурованої інформації в інформаційній інфраструктурі (в інформаційних системах) від джерела до користувача, яку виражено у традиційній або електронній формі та призначено для виконання відповідних функцій. Інформаційний потік вимірюється кількістю опрацьованої (обробленої) та переданої інформації за одиницю часу [5, с. 35].

Під інформаційною сферою слід розуміти середовище, в якому суб'єкти інформаційної діяльності реалізують свої можливості, а об'єкти задовольняють потреби в отриманні інформації.

Пріоритетами інформаційної діяльності науково-педагогічних книгозбірень є науковий, соціальний, культурний та просвітницький напрями.

Для здійснення ефективної інформаційної діяльності освітянським бібліотекам України необхідно використовувати інформаційні ресурси: внутрішні (наявні традиційні та електронні, які, зокрема, у ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського станом на 1 липня 2010 року налічують 558750 примірників) та зовнішні (фонди, бази даних, мережі).

Послідовність здійснення інформаційної діяльності становить інформаційний процес – зміст інформаційного забезпечення. Його обсяг збільшується завдяки упровадженню сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), формуванню кваліфікованого кадрового складу (із залученням фахівців інших галузей науки, зокрема державного управління) та використанню як усталених, так і нових аналітичних підходів (методів).

Вдало побудована система інформаційного забезпечення – це важлива умова ефективного функціонування освітянських бібліотек, передумова їхньої здатності швидко реагувати на зміни в суспільстві. У ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського розроблено та сформовано систему інформаційного забезпечення фахових потреб науковців і практиків освітянської галузі України, яка складається з бібліографічного, реферативного та аналітичного напрямів [6, с. 128].

Система інформаційного забезпечення бібліотеки – комплекс взаємопов'язаних забезпечувальних засобів (програмних, технічних, технологічних, правових, ергономічних, кадрових, фінансових тощо), інформаційних ресурсів та інформаційно-аналітичних продуктів.

Оптимізація аналітичної діяльності у галузі освіти пов'язана з використанням інформаційних систем і програмного забезпечення через застосування відповідних методів опрацювання інформації.

Взаємодія основних і допоміжних (забезпечувальних) компонентів інформаційного забезпечення сучасної освіти України (інформаційних ресурсів, інформаційних систем та інформаційних технологій) створює інформаційну базу для реалізації аналітичних процедур при розробці та прийнятті необхідних рішень, створенні відповідних продуктів. Для того, щоб пізнати будь-яку подію, необхідно мати інформацію про неї. Фактично, отримана інформація – це окремі відображені події, які називаються фактами. В явищах (фактах) міститься в неявному (прихованому) вигляді їх взаємозв'язок. Виявлення цих зв'язків і є діяльністю аналітика.

В. Даль під аналітикою розуміє: «...спосіб вирішення питання від наслідків до початків, від дій та явищ до причин» [7, с. 15]. За визначенням К. Маркелова, аналітика – це «...сфера інтелектуальної діяльності, яка пов'язана з глибоким та систематичним дослідженням будь-чого» [8, с. 3]. На думку ж О. Валецького та В. Ребкала, під аналітикою розуміється розгалужена система знань, яка містить: логіку як науку про закономірності мислення; методологію як систему принципів і прийомів пізнавальної діяльності; евристику як дисципліну, метою якої є вивчення процесу відкриття нового в науці, техніці та інших сферах суспільного життя; інформатику як науку про способи отримання, накопичення, опрацювання й передачі інформації [9, с. 129]. В. Попов визначає інформаційну аналітику як теоретичну та практичну сферу діяльності, спрямовану на формування методологічної бази дослідження інформаційних явищ різних типів (рівнів) і на одержання об'єктивної та достовірної інформації про актуальні, соціально важливі події (процеси), що мають місце в суспільстві [10, с. 297].

Інформаційна аналітика охоплює тісно пов'язані між собою інформаційний аналіз та інформаційний синтез. Інформаційний аналіз – загальний процес вивчення, перероблення, розкладу інформації на елементи. Інформаційний синтез – цілеспрямований процес узагальнення та перетворення суттєвої інформації [11, с. 144].

Процес інформаційно-аналітичної роботи – сукупність спрямованих на визначення об'єкт технологічних процедур

опрацювання інформації (аналітичних методів і підходів), виконання яких у певній послідовності з використанням технічних засобів забезпечує вирішення поставленого завдання. Кінцевим продуктом інформаційно-аналітичної роботи є представлення аналітичного матеріалу у вигляді документа.

Аналітичний документ – текстовий матеріал, отриманий у результаті науково-дослідної діяльності фахівця-аналітика, що відображає аналіз, синтез та оцінювання документної, документнографічної, фактографічної, концептографічної, бібліографічної та реферативної інформації. Аналітичні документи за видом подання результатів поділяються на огляди, записки, звіти, довідки, статті. Протягом останніх 10 років у предметній галузі бібліотекознавства та бібліографознавства інформаційні матеріали представлялися переважно у вигляді оглядів (бібліографічних, реферативних та аналітичних). Огляд – форма (або продукт) аналітичного опрацювання інформації. Аналітичний огляд – форма представлення аналітичного документа, який є концентрованим викладом змісту сукупності вторинної інформації з певної теми за певний проміжок часу. Огляди класифікуються за типами (науковий, публіцистичний, літературний тощо), тематикою (економічний, політичний, соціальний тощо) та видами (книжковий, журнальний, газетний тощо).

Важливим елементом діяльності ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського є інформаційно-аналітичне забезпечення користувачів, у процесі якого, завдяки активному оперуванню інформаційними продуктами та послугами, вирішується завдання якісно-змістовного перетворення первинної інформації на нові знання (вторинну інформацію).

Суб'єктами аналітичної діяльності освітянських бібліотек України є відділи науково-аналітичного забезпечення. Експерти-аналітики, які працюють в них, здійснюють аналіз подій і процесів, що відбуваються в галузі педагогіки, психології, державного управління та соціальних комунікацій. Такі спеціалісти ґрунтовно підготовлені з питань інформаційно-аналітичної роботи, упевнено орієнтуються в усіх без винятку видах інформації, користуються сучасними інформаційними технологіями, соціально-комунікаційними мережами, мають навички з інформаційного менеджменту та маркетингу. Відділ науково-аналітичної обробки і поширення інформації у сфері освіти ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського (далі – відділ) є самостійним структурним підрозділом бібліотеки, основну діяльність якого спрямовано на реалізацію інформаційно-аналітичного забезпечення інноваційного розвитку педагогічної науки, освіти і практики шляхом підготовки, створення та розповсюдження аналітичних матеріалів [12, с. 157].

Упродовж першого півріччя 2010 р. відділом у рамках науково-дослідної роботи «Науково-методичні та організаційні засади інформаційно-аналітичного забезпечення педагогічної науки, освіти і практики України» створено різні за тематикою, типами та видами актуальні аналітичні матеріали. НДР здійснюється за такими напрямками:

1. Розроблення теоретичних і методичних засад формування системи інформаційно-аналітичного забезпечення педагогічної науки, освіти і практики України:

- вивчення й узагальнення світового та вітчизняного досвіду підготовки та формування масивів інформаційно-аналітичних документів;
- написання узагальнюючих науково-теоретичних статей та укладання практичних посібників з інформаційно-аналітичної діяльності в галузі освіти.

2. Формування та опрацювання джерельної бази для підготовки інформаційно-аналітичних матеріалів з актуальних питань педагогіки та психології; оприлюднення цих матеріалів на веб-порталі бібліотеки, зокрема: аналіз діяльності педагогів-новаторів України та огляд головних подій у галузі освіти України, висвітлених ЗМІ [13].

Проведений аналіз інформаційно-аналітичної діяльності ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського в процесі удосконалення сучасної педагогічної науки та практики дає можливість зробити певні висновки.

1. З метою підвищення ефективності обслуговування користувачів шляхом надання актуальної галузевої інформації провідним освітянським бібліотекам рекомендовано створити інформаційно-аналітичні підрозділи.

2. Для удосконалення інформаційного забезпечення користувачів поряд з традиційними засобами науково-бібліографічної та науково-реферативної діяльності (загальними методами аналізу та синтезу) освітянським бібліотекам України слід використовувати сучасні інформаційно-аналітичні технології (спеціалізовані методи класифікаційного, ієрархічного та синектичного аналізу, аналітичні підходи та прийоми діагностики із застосуванням системного і ситуаційного підходів).

3. Перспективними напрямками роботи науково-аналітичних відділів (підрозділів) слід вважати:

- підготовку, створення та розповсюдження актуальних аналітичних матеріалів для забезпечення фахових потреб освітянської галузі України;
- формування електронної бази аналітичних матеріалів з галузевих питань;
- упровадження сучасних механізмів інформаційно-аналітичного забезпечення освітянської галузі;
- прогнозування напрямів розвитку педагогічної та психологічної науки України.

Література.

1. Про Національну програму інформатизації : Закон України від 4 лютого 1998 р. № 74/98-ВР [Електронний ресурс] // Законодавство України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=74%2F98-%E2%F0&p=1207070573976146>. – Назва з екрану.

2. Про інформацію : Закон України від 2 листопада 1992 р. № 2657-ХІ [Електронний ресурс] // Законодавство України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2657-12>. – Назва з екрану.

3. Про внесення змін до Закону України «Про захист інформації в автоматизованих системах» : Закон України від 31 травня 2005 р. № 2594-ІV [Електронний ресурс] // Законодавство України. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2594-15>. – Назва з екрану.

4. Плэтт. В. Информационная работа стратегической разведки / Вашингтон Плэтт [Електронний ресурс] // Стратегическая разведка. – Режим доступу : http://www.gazvedae.ru/p5_c3_a36.html. – Назва з екрану.

5. Карпенко О. В. Особливості впливу інститутів держави на розвиток комп'ютерних технологій та інформаційного забезпечення населення Республіки Білорусь / О. В. Карпенко // Стратегічні пріоритети. – 2008. – № 3 (8). – С. 34–40.

6. Карпенко О. В. Інформаційна діяльність державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухомлинського як засіб удосконалення навчально-виховних процесів у закладах освіти / О. В. Карпенко, І. Й. Коваленко, Л. І. Самчук, Н. А. Стельмах // Стратегія інноваційного розвитку обдарованості в системі проектування виховного процесу: Київ, 17–18 лютого 2010 р. – К., 2010. – С. 123–133.

7. Толковый словарь живого великорусского языка. – Т. 1 / В. Даль. – М. : Рус. яз., 1981. – 699 с.

8. Маркелов К. В. Аналитическое мышление специалиста по работе с информацией : лекция. / К. В. Маркелов. – М. : РАГС, 2007. – 18 с.

9. Теорія і практика політичного аналізу : навч. посіб. / [за заг. ред. О. Л. Вавельського, В. А. Рехкала]. – К. : Міленіум, 2003. – 226 с.

10. Информационная политика : учебник / [под общ. ред. В. Д. Попова]. – М. : РАГС, 2003. – 463 с.

11. Карпенко О. В. Понятійно-категоріальний апарат науки державного управління у сфері інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів виконавчої влади / О. В. Карпенко // Державне управління та місцеве самоврядування : зб. наук. праць ДРІДУ. – 2009. – Вип. 2 (2). – С. 139–150.

12. Карпенко О. В. Інформаційно-аналітичне забезпечення інноваційного розвитку державного управління, педагогічної науки, освіти і практики в контексті європейської інтеграції України / О. В. Карпенко // Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України : матеріали 7-ї регіон. наук.-практ. конф. 14 трав. 2010 р. Дніпропетровськ / [за заг. ред. Л. Л. Прокопенка]. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2010. – С. 156–158.

13. Моніторинг ЗМІ з питань освіти і науки [Електронний ресурс] // Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського. – Режим доступу : <http://www.library.edu-ua.net/id/1035>. – Назва з екрану.

УДК 352,075,1

Владислав Карпенко

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: СВІТОВИЙ ДОСВІД

У статті наводяться порівняльні характеристики умов застосування різних моделей розвитку громад із урахуванням людських взаємовідносин, необхідності особистісного росту, духовного і культурного потенціалу, структурних змін, етнічних конфліктів, проблем бідності, екології довкілля тощо. Розглядається еволюція сучасних підходів розвитку територіальних громад.

Ключові слова: комплексний розвиток, сільська територіальна громада, моделі розвитку громад.

Необхідність забезпечити сталий розвиток актуалізувала перед країнами світу завдання більш ґрунтовного розгляду ресурсного потенціалу територій, в тому числі місцевих територіальних громад. Результатом таких дій є усвідомлення урядами розвинутих країн того, що тільки громади, які розвиваються на засадах сталості, можуть забезпечити зростання добробуту людей і майбутнє зміцнення та процвітання країни в цілому. Підтримуючи співпрацю громад, державних органів влади, неурядових організацій та приватного сектору, країни вирішують численні місцеві проблеми та створюють нові можливості розвитку територій.

Зазначимо, що в Україні ще мало досліджень світового досвіду розвитку територіальних громад. Як правило, вони стосуються правового регулювання діяльності місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування (опис законодавства). Серед актуальних робіт зазначимо праці О. В. Безуглого [4], О. Г. Лиски [6], П. І. Шилепницького [8] та інших. Серед іноземних робіт провідне місце займають праці вчених з Канади, США та Великобританії, де питанням розвитку громад та міжсекторного партнерства приділяється відповідна увага не тільки на рівні теоретичних досліджень, а й на рівні національних та регіональних програм і законодавчих актів. Серед зарубіжних дослідників насамперед можна назвати таких, як М. Бопп, Д. Бопп [9], Корнелія Б. Флора [11; 12], Джон Макнайт, Джон Кретцман [5] та інших.

© Карпенко В.В., 2010.